

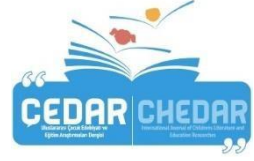

Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

Cilt:7, Sayı:2, 2024, Sayfa: 19- 35

International Journal of Children's Literature and
Education Researches

Volume:7, Number:2, 2024, Page: 19- 35

Çocuk Edebiyatı Ders Kitaplarında Çocuk Kavramı

Mert BAŞBAYRAK*
Siirt Üniversitesi, Türkiye

M. Halil SAĞLAM**
Siirt Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi / Submitted: 05 / 07 / 2024

Kabul Tarihi / Accepted: 18 / 09 / 2024

Özet: Yükseköğretim kurumlarında çocuk edebiyatı dersi Eğitim ve Sağlık Bilimleri Fakültelerinin bazı bölümlerinde seçmeli ve zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Bölümlerde farklı yazarlara ait sınırlı sayıda kaynak kullanılmaktadır. Ders kaynaklarında çocuk kavramı farklı niteliklerde ele alınmakta; kavramla ilgili farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Yapılan farklı tanımlamalarda çocuk kavramının dolayısıyla çocuk edebiyatının sınırlarını belirsizleştirmektedir. Araştırmanın amacı çocuk edebiyatıyla ilgili çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi kitaplarının bakış açısını da önemseyerek sınırlılığı belli olan bir tanımlama ortaya koymaktır. Bu amaçla üniversitelerde yaygın olarak kullanılan 10 çocuk edebiyatı ders kitabı incelenmiş, elde edilen veriler çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi ders kitaplarıyla karşılaştırılmıştır. Çalışmada öncelikle çocuk edebiyatına, çocuk kavramının gelişimsel özelliklerine ve Türkiye'deki çocuk edebiyatı öğretiminin tarihçesine yer verilmiş bununla birlikte konuyla ilgili genel sorunlara değinilmiştir. Daha sonra çocuk kavramıyla ilgili ders kitaplarında geçen yaş aralıkları ve tanımlamalar ortaya konmuş, birbirleriyle örtüşen veya çelişen tanımlamalar tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna göre çocuk tanımı için daha çok 2-14 yaş aralığının kullanıldığı ve çocuk edebiyatı ders kitaplarının genelde birbirlerini referans göstererek tekrara düştükleri tespit edilmiştir. Çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi alanındaki kaynaklara göre çocukların yaş aralığı büyük oranda 2 ve 11/13 olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla çocuk edebiyatı ders kitaplarının da bu yaş aralığının fiziksel ve psikolojik özelliklerine göre planlanması önem arz etmektedir. Elde edilen sonuçlar ışığında çocuk kavramının tekrar tanımlanması bununla birlikte çocuk ve ilk gençlik edebiyatı arasındaki farkın daha belirgin hale getirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı öğretimi, çocuk kavramı, gelişim psikolojisi, çocuk gelişimi

Abstract: In higher education institutions, children's literature is taught as an elective and compulsory course in some Faculties of Education and Health Sciences departments. Different authors use a limited number of resources in the departments. In the course resources, the concept of a child is handled differently; different definitions of the concept are made. These different definitions make the concept of child and the boundaries of children's literature unclear. This study aims to put forward a definition with clear limitations by considering the perspective of child development and developmental psychology books on children's literature. For this purpose, 10 children's literature textbooks commonly used in universities were analyzed, and the data obtained were compared with those of child development and developmental psychology textbooks. In the study, first of all, children's literature, the developmental characteristics of the concept of child and the history of children's literature teaching in Turkey were given, and the general problems related to the subject were mentioned. Then, the age ranges and definitions of the concept of child in the textbooks were revealed and overlapping or conflicting definitions were identified. According to the research results, it was determined that the age range of 2-14 was mostly used for the definition of child and that children's literature textbooks generally refer to each other and fall into repetition. According to the sources in the field of child development and developmental psychology, the age range of children is mostly accepted as 2 and 11/13. Therefore, it is important to plan

* Doktora Öğrencisi, [0000-0003-2051-0633](mailto:mertbasbayrak07@gmail.com), mertbasbayrak07@gmail.com

** Doç. Dr. M. Halil Sağlam [0000-0001-7557-7021](mailto:mhalil.saglam@gmail.com), mhalil.saglam@gmail.com

children's literature textbooks according to this age range's physical and psychological characteristics. In light of the results obtained, the concept of child should be redefined, and the difference between children's and early youth literature should be clarified.

Keywords: Children's literature, teaching children's literature, child concept, developmental psychology, child development

1.Giriş

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukların gelişimi üzerine önemli katkıları bulunmaktadır. Çocuğun estetik zevk kazanması, dilin güzelliğinin farkında olması ve hayal dünyasının genişliği edebiyatla olan bağıyla ilişkilidir (Bağcı Ayrancı, 2022). Çocuk edebiyatı, çocuklara yönelik yazılmış sözlü ve yazılı ürünleri kapsamaktadır. Bu ürünler çocukları edebî, sosyal ve psikolojik açıdan geliştirmektedir. Oğuzkan (2022), çocukların neden edebî ürünlere muhtaç olduğunu toplamda altı nedenle ortaya koymuştur. Söz konusu nedenler aşağıda açıklamalarıyla birlikte verilmiştir:

1. Edebiyat çocuklara hoş vakit geçirir ve onlar için eğlendirici niteliktedir.
2. Edebiyat ruha canlılık verip onların yaşama gücünü artırır. Hayat enerjisiyle hareket edilir.
3. Edebiyat insanın hayatı keşfine yardımcı olur. Edebî ürünlerle birlikte bilinmeyenler keşfedilebilir.
4. Edebiyat bir rehberlik etme görevindedir. Bazı şeyleri okuyarak tecrübe edebilirler.
5. Edebiyat kişide yaratıcı etkinlikleri özendirir. Çocukların yaratıcılığını geliştirir.
6. Edebiyat aynı zamanda güzel bir dil anlamına gelir. Bu sayede çocuklar güzel dili kazanabilir.

Çocuklar, onlara sunulan edebî ürünlerde yer alan kahramanların duygu, düşünce ve davranışlarını benimseyerek onların özelliklerinden etkilenir. Çocuk edebiyatı aracılığı ile çocukların önemli yaşantılar kazanmaları mümkündür. Okul dönemi bir diğer adıyla orta çocukluk döneminde çocuklar; yeni dostluklar kurar, ortamları tarafından kabullenilmek, önem ve değer görülmek isterler. Akran gruplarına bağımlılık artar. Kendisine ait duygu ve fikirlerinin daha çok farkına varıp çevresindekilerin düşüncelerini de idrak etmeye başlar. Spor, sanat ve müzik gibi bağımsızlaştırıcı etkinlikler daha geniş dostluklar ve ilgiler oluşturur. Akademik başarı için gerekli beceriler karmaşık hâle gelir. Kızlar; özveri, sevgi, bağımlılık gibi konularını ele alan duygusal eserler bunun yanında sanat değeri taşıyan dergiler ve kitaplar okurken erkekler de soyut, duygusal düşünce içeren edebî ürünlere, spor yazılarına ve günlük olaylara ilgi duyarlar. Çocuklar, kaliteli çocuk edebiyatı eserlerinden keyif alır. Onların hayal gücü, anlayış, empati, akıl yürütme becerilerini geliştirir. Sunulan uygun literatür sayesinde çocukların dil gelişimlerine yardımcı olur. Yazarları tanıma ve onların bakış açılarını öğrenme fırsatı edinirler. Çocuk edebiyatı, çocuklara bilişsel ve estetik değerler aktarmak için çok önemli bir öğedir (Kılınc, 2020). Bu nedenle çocuk edebiyatıyla çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi alanlarının birbirini destekleyen nitelik taşıması gerekmektedir. Çocuk edebiyatı yazarlarının gelişim uzmanlarının literatürünü de takip etmesi istenilen bir durumdur. Söz konusu alanlar birbirinden beslendiği sürece daha etkili ve verimli ürünler ortaya konacaktır. Aşağıda okul dönemindeki çocuğun genel özelliklerinden bahsedilmiştir.

1.1.Okul Dönemindeki Çocuğun Genel Özellikleri (6-11/13 Yaş)

Orta çocukluk, geç çocukluk yahut son çocukluk olarak da bilinen bu dönemde çocuğun okuma-yazma, sayısal işlem yetenekleri ve dünyayı idrak etme ve mantıklı düşünme tarzlarında önemli gelişmeler görülmektedir. Bu dönemde anne ve babayla kurulan uyumlu ilişkinin yanı sıra okul başarısı da ciddi önem taşır. Psikososyal ve ahlaki gelişim büyük bir hızla yol alırken duygusal ve toplumsal adaptasyon sürecinde aile ilişkileri etkili olmaya devam etmektedir (Yazgan İnanç, Kılıç Atıcı ve Bilgin, 2019).

Okul döneminin başlarında olumsuz ve dengesiz bir gelişim dikkat çekicidir. Bilhassa 6 yaşa isabet eden gelişim özellikleri, 7 yaştan başlamak üzere yerini daha düzenli ve dengeli bir evreye bırakır. Çocuk artık bu çağda dil gelişimi ve motor gelişim bakımından önemli adımlar katetmiş ve hızlı yürüyebilen, futbol oynayabilen, okatabilen ve iki elini bağımsızca kullanabilen bir birey hâline

dönüşmüştür (Yavuzer, 2022).

Çocuğun birçok alanda gelişim gösterdiği ergenlikten bir önceki dönem olan okul çağı çocukluk dönemi bedensel, devinsel, cinsel, bilişsel, dil gelişimi, duygusal, toplumsal ve ahlaki gelişim olarak daha detaylı şekilde incelenmiştir.

1.1.1. Bedensel Gelişim

Bu yaşlarda çocukların büyüme hızında kayda değer artışlar görülmez. Boy artışı yavaştır. Yıllık boy artışı yaklaşık olarak 5.5 cm'dir. 11-12 yaşlarındaki kız ve erkek çocuklarının boyu ortalama 145 cm'dir. Ağırlık artışı da aynı boy artışı gibi yavaş seyreder. Dönemin başında ortalama ağırlık 24 kg iken dönem sonuna doğru 35 kg civarlarına yükselme olur. Kas ve kemikler yeterli olgunluğa erişmediği için hassas işler yapmakta zorlanılır (Selçuk, 1997).

1.1.2. Devinsel Gelişim

Kasların gelişimiyle birlikte çocuk atlama, hoplama, sıçrama, koşma gibi davranışları yapabilmektedir. Altı yaşında olan çocukların birçoğu bisiklet kullanabilir, paten kayabilir ve ağaca tırmanabilir. İlkokul döneminin sonundakiler ise söz konusu başında bulunanlara göre daha az aktiftirler. Devinsel yeteneklerde, okul öncesi döneme kıyasla her iki cinsten de belirgin gelişmeler ortaya çıkar. İlköğretimin ilk üç yılında yürüme ve koşma hareketlerine benzer kaba motor içeren becerilerde sorun yaşanmaz. Fakat parmak hareketlerini becerikli bir şekilde kullanamazlar. Bu beceri özellikle ilkokullardaki yazı dersleriyle birlikte gelişir (Yazgan İnanç, Kılıç Atıcı ve Bilgin, 2019).

1.1.3. Cinsel Gelişim

Okul çağı çocuklarda bu dönemde cinsel dürtüler durgunluk yaşamaktadır. Örtülü dönem olarak adlandırılan dönemde kız ve erkek çocuklar hem cinsleriyle yakın ilişki kurarlar. Oyuna fazlaca önem verirler. Aynı cins ebeveyn ve diğer yetişkinler ile özdeşleşme büyük ölçüde önem kazanır (Selçuk, 1997).

1.1.4. Bilişsel Gelişimi

Piaget için bilişsel gelişim dört dönemdedir. Bu dönemler değişmez bir sırayla olur, geri dönüşe imkân vermeyen bir hiyerarşi oluşturur, sonraki dönemler ise önceki dönemin kazanımlarını kapsar. Bu dönemde yaşanan bazı olumsuz durumlar sonraki dönemi de etkiler (Ateş, 2020). Duyusal motor dönem (0-2 yaş), işlem öncesi dönem (2-7 yaş), somut işlemler dönemi (7-11 yaş) son olarak da soyut işlemler dönemi (11 yaş ve üzeri) şeklinde kategorize edilir. Araştırma kapsamında okul dönemi çocukları incelendiği için bu dönemi içerisinde barındıran somut işlemler dönemi daha detaylı olarak ele alınmıştır.

Özellikle “Somut İşlemler Dönemi” olarak da bilinen ve 7-11 yaş aralığını kapsayan çocuklarda; çocukların sahip olduğu düşünme becerileri yetişkinlerin düşünme becerilerine eskisinden daha fazla benzer (Ateş, 2020). Bu dönemde çocuk benmerkezcilikten kurtularak ve empati kurmayı öğrenir (Aral ve Doğan Keskin, 2018). Mantıklı düşünmenin yanında; boyut, zaman, mekân, sayı, uzaklık ve hacim kavramları oturmaya başlar. Problemlerin çözümü somut nesnelere, “burada” ve “şimdi” gibi anlık durumların var olmasıyla bağlantılıdır. Söz konusu dönem içerisinde çocuklar yalnızca doğrudan kişisel deneyim yaşadıkları yani tecrübe ettikleri durumlar hakkında fikir yürütebilirler. O nedenle öğrenmeleri de somutlaştırma yoluyla daha etkili olur. Akıl yürütmeye denence ile ilgili ya da gerçeğe zıt önermelerle başlamak zorunda kaldıklarında ise zorluklarla karşılaşır. Nesnelere sınıflayabilir, parça-bütün ilişkisini kurabilirler. Sayı, madde, uzunluk, alan ve ağırlık gibi birçok korunum becerisine sahip olurlar (Yavuzer, 2022; Yazgan İnanç, Kılıç Atıcı ve Bilgin, 2019; Selçuk, 1997).

1.1.5. Dil Gelişimi

Dil, çocuğun fiziksel ve sosyal çevresini yansıtan önemli bir unsurdur. Çocuklar fikirlerini anlatmaya başladığında daha üst düzeyde düşünme şekli geliştirirler. Çocuklar hayatlarının ilk günlerinden başlamak üzere çevrelerindeki sesleri algılar. Sesler çıkarıp içinde yaşadıkları toplumda konuşulan dildeki temel yapıları kazanma yolunda ilerler. Dil, bütün kuralları ve farklılıklarıyla birlikte geçirilen yaşantılar esnasında doğal olarak edinilir. Çocuklar dili modellerini dinleyerek ve

aynı zamanda bu modelleri taklit edip geri iletimi algılayarak, tecrübelerini ve düşüncelerini paylaşarak öğrenir. Çocuklar dili edinirken öncelikli modelleri ebeveynleri sonra diğer aile üyeleri, daha sonra sosyal çevrede ve okul çevresinde etkileşimde buldukları diğer kişilerdir. Söz konusu modeller kadar çocuklara sunulacak zengin dil çevreleri de onların dili etkili bir şekilde kazanmalarını ve bunu yaratıcı şekilde kullanmalarını destekler (Güven ve Bal, 2000).

Çocuklar yeni sözcükleri çok çabuk edinebilmekte ve 6 yaşına geldikleri zaman 8000 ile 14000 sözcük dağarcığına sahip olmaktadır. İlerdeki yaşlarda bu sayı daha da artmaktadır. Çocuklar, adları eylemlerden önce öğrenmekte bunu sırasıyla sıfatlar, zamirler, bağlaçlar ve öznesi belli olan sorular izlemektedir. Çocuklar öğrendikleri yeni sözcükleri bağlama, kullanıma ve diğer sözcüklerle bağlantısına dikkat ederek öğrenir. Çocuklarla ne fazla çok konuşulur ve onlara ne fazla çok kitap okunursa veya kendileri kitap okursa o ölçüde çok sözcük öğrenme imkânlarına sahip olacaklardır (Yazgan İnanç, Kılıç Atıcı ve Bilgin, 2019).

1.1.6. Duygusal Gelişim

Çocuklar için altıncı yaş (6-9 yaş arası dönem), olayları başka birinin açısından görme ve buna uygun olarak davranabilme aşamasının başlangıcı sayılabilir. Bu yaştan sonra çocuk kendisini başkasının yerine koyabilir. Empatik yeteneklerinin gelişmesiyle birlikte çocuk, artık daha uzak yerlerde yaşayan insanların başına gelenleri de algılayabilir. 10-12 yaş aralığında ise çocuk artık dünya sorunları hakkında da düşünerek tanımadığı kişiler hakkında da empati kurabilir (Shapiro, 2000).

Bunun yanında çocuğun kendince bir şeyler üretmek ve başarılı olmak için çalıştığı bu dönemde takdir edilmek onlar için çok önemlidir. Eğer çocuk destek görürse öz saygısı artar aksi takdirde aşağılık duygusuna kapılır. İyi bir öğretmen, gelişimin tam da bu evresinde çocuklar için fazlaca pozitif etkiler bırakabilir. Yani çocuklar bu yaşlardayken sözel onay ve pekiştireçlere önemli ölçüde gereksinim duyarlar (Yazgan İnanç, Kılıç Atıcı ve Bilgin, 2019; Selçuk, 1997).

1.1.7. Toplumsal Gelişim

Son çocukluk denilen dönemde çocuk; arkadaş, oyun ve sınıf grubu gibi birçok grubun içinde yer alır. Bu durum da onu, aynı ergenlerdeki gibi kendi cinsiyetindeki tüm faaliyetlere katılmaya ve dostlarıyla iletişime sevk eder. Söz konusu evrede ortaya çıkan bazı toplumsal özellikler; kolay etkilenmek, karşıt görüşte olmak, rekabet ve sorumluluk olarak sıralanabilir (Yazgan İnanç, Kılıç Atıcı ve Bilgin, 2019; Yavuzer, 2022).

1.1.8. Ahlâk Gelişimi

Çocuklarda ahlâk gelişimi denildiği zaman akla ilk gelen şey toplumsal kurallardır. Çocuğun toplumla uyumlu yaşayabilmesi ve doğru yanlış kavramlarını kazanabilmesi, adalet duygusunun yerleşebilmesi, kanun ve kurallara uygun yaşam biçimi anlaşılabilir. Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Kuramına göre ele alınacak olursa çocuklar okul çağıının ilk döneminde kendi çıkarlarını da dikkate alarak diğer insanların çıkarlarını da kabul eder. Dönemin sonlarına doğru ise içinde yaşanılan toplumun kuralları ve görüşleri dikkate alınarak çatışmadan uyum içinde yaşamaya başlanılır (Yavuzer, 2022).

Önemi çokça fazla olan çocuk edebiyatının gelişimsel boyutu dikkate alınmasının yanı sıra etkili ve verimli bir şekilde öğretilmesi de büyük önem arz etmektedir. Yükseköğretim kurumlarının bazı bölümlerinde çocuk edebiyatı seçmeli ve zorunlu bir ders olarak okutulmaktadır. “Çocuk edebiyatı derslerinin niteliği, okul öncesinden yükseköğretime değin çocuk edebiyatı öğretiminin niteliğini belirler” (Kanat Soysal, 2019, s. 474). Bu sebepten dolayı çocuk edebiyatının yanı sıra çocuk edebiyatının öğretimi de fazlaca dikkate alınması gereken bir meseledir.

1.2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Öğretiminin Tarihçesi

Çocuk edebiyatı dersinin temel gayesi, “geleceğin öğretmeni olacak adaylara, öncelikle çocuk kitaplarının ne anlam ifade ettiğini, bireyin hayatındaki yerini idrak ettirmek sonra da iyi bir çocuk kitabının fiziksel ve içerik özelliklerini bütün ayrıntılarıyla öğretmektir” (Temizyürek, 2015, s. 301). Dersi alan öğrenciler kazanım olarak çocuk edebiyatının temel özelliklerini bilir; bu kapsamda okul öncesi dönemden başlayıp okuma kültürü edinmeyi içselleştirmiş bireyler yetiştirme (Samur ve Kavcar, 2015) becerisine sahip olur. Uygulanan program sonrasında öğrencilerden çocuklara yaş

aralıklarına göre hangi kitapları önermeleri gerektiğini ve çocuklara kitap sevgisini nasıl kazandırabileceklerini bilmeleri beklenmektedir. Türkiye’de “çocuk edebiyatı” kavramı ancak 1900’lü yılların başında gündeme gelmiş; bir öğretim alanı olarak 1925 yılında ele alınmıştır. (Gürel, 2014). İbrahim Alâettin Gövsa’nın 1925 yılında “Bedî Terbiye” başlıklı çalışması çocuk edebiyatı alanında öncü olan eserlerdendir. Bedî Terbiye adlı eser Tanin Matbaası’nda Resimli Gazete tarafından 1925’te kitap şeklinde basılmıştır. İbrahim Alâettin Gövsa, “Çocuk Şiirleri (1911)” ve “Bedî Terbiye (1925)”nin yayımlanma tarihleri arasındaki zamanda çocukları hedef alarak şiir kitabı yayımlayan Ali Ulvi “Çocuklarımıza Neşideler”, Tevfik Fikret “Şermin”, Ziya Bey Gökalt “Kızıl Elma”, Ali Ekrem “Şiir Demeti”, Sabri Cemil, İbrahim Aşkî, Osman Fahri, Suad Fahir, Ruşen Eşref, Muallim Siracüddin, Orhan Seyfi vb. bazı eserleri ve şairleri misal olarak işaret eder. Çocuk edebiyatının artık garip sayılamayacağını söyler (Oktay, 2017). Çocuk edebiyatı öğretimi İbrahim Alâettin Gövsa’nın çalışmalarının bir sonucu olarak ilk kez lise felsefe derslerinin içeriğinde ayrı bir konu olarak ele alınmaya başlamıştır. Çocuk edebiyatı öğretiminin ayrı bir ders olarak öğretmen okullarında okutulması ancak 1950’li yılların başında olmuştur. 1953 programıyla birlikte çocuk edebiyatına ayrı bir önem verilmeye başlanmış; Türkçe Çocuk Edebiyatı (1953) ismiyle Kemal Demiray’ın yayınladığı eser Millî Eğitim Bakanlığınca öğretmen okullarında okutulmuştur (Gürel, 2014; Demircan, 2007).

1966 yılına değin Kemal Demiray’ın yayınladığı “Türkçe Çocuk Edebiyatı” isimli eseri öğretmen okullarında söz konusu edilen alanda okutulan tek kitaptı. Enver Naci Gökşen’in yazdığı “Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız” eseri 1966’da yardımcı kitap olarak kabul edilmiştir. Daha sonraki yıllarda öğretmen okullarının yanı sıra eğitim enstitülerinde de çocuk edebiyatı dersinin okutulduğu görülmektedir. İki yıllık eğitim enstitülerinin alakalı bölümlerinde “Çocuk Edebiyatı” ders kitabı 1976 yılında Millî Eğitim Bakanlığınca yayımlanmıştır (Gürel, 2014). Kitabı Dr. Ferhan Oğuzhan yazmıştır.

Öğretmen yetiştirme sistemi değiştirilip ilk öğretmen okullarının öğretmen liselerine dönüştürülmesi ve Yüksek Öğretmen Okullarının kapatılması zamanında (1973-1980) çocuk edebiyatı dersi eğitim sistemi programlarından çıkmaya başladı. 1990’ların başlarında çocuk edebiyatı dersi tekrar gündeme gelerek Kız Meslek Liselerinin çocuk gelişimi bölümlerine ortak ve seçmeli derslerden birisi olarak 1994-1995 eğitim öğretim yılından sonra son sınıfta okutulmak üzere haftada dört saat konmuştur. Bu alana göre hazırlanan kitap ise 1997 yılında yayımlanan Öner Civaroğlu’nun “Çocuk Edebiyatı” eseridir. Daha sonraki yıllarda Anadolu Öğretmen Liselerine de çocuk edebiyatı dersi konmuş, Hüseyin Tuncer ve Mehmet Yardımcı’nın “Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Çocuk Edebiyatı (2000)” kitabı okutulmuştur (Gürel, 2014).

Türkiye’deki çocuk edebiyatı öğretimi bağlamında yükseköğretim kurumlarında öğretimi yapılan çocuk edebiyatı dersleri, çocuk gelişimi, Türk dili ve edebiyatı ve kütüphanecilik gibi bölümlerde ortak müfredat olmadan seçmeli ders olarak okutulagelmiştir. Bu süreçte Gazi Üniversitesinin Kastamonu Eğitim Fakültesinde 1996-1999 yılları arası dönemde Türk dili ve edebiyatı eğitimi bölümünde öğrenim gören öğrenciler 3 ve 4. sınıftayken çocuk edebiyatı dersini her iki dönemde de haftada toplam 4’er saat olmak üzere alarak bir ilki gerçekleştirdiler (Gürel, 2014). Çocuk edebiyatı dersleri Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılması esnasında gündeme gelmiş derslerdendir. Kız Meslek Liseleri ve Öğretmen Liselerinde okutulan çocuk edebiyatı derslerine Eğitim Fakülteleri ders programlarında da yer verilmesi bir dönemi başlatmıştır (Özdemir, 2014).

“Çocuk edebiyatı öğretiminin Yükseköğretimin gündemine gelmesi 1998-1999 öğretim yılında başlar” (Şirin, 2014, s. 306). Okul öncesi öğretmenliğinde 4 ve 5. yarıyılıda haftada toplam 2 saat olarak okutulan ve 3 kredilik bir ders hâlinde olan çocuk edebiyatı; Türkçe öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği, işitme engelliler öğretmenliği, din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği ve bölümlerinde 6. yarıyılıda haftada toplam 3 saatlik bir ders şeklinde kendine alan bulmuştur. Bu aşamadan sonra birçok kitap yazıldı ve okutuldu. Hafıza Çakmak Güleç ve Hulusi Geçgel’in hazırladığı “Çocuk Edebiyatı” kitabı ilk olarak okul öncesi öğretmenliğindeki çocuk edebiyatı dersini hedef almıştır (Gürel, 2014).

1998-1999 yıllarında başlayarak 2006-2007 eğitim-öğretim yılına değin uygulama durumunda olan öğretmen yetiştirme lisans programlarının kimisinde yer alan çocuk edebiyatı dersinin 2006-2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya alınan güncellenmiş yeni programlarda önceki yerini pek fazla muhafaza edemediği görülmektedir (Sever, 2006). Bu olumsuz gelişmeyle birlikte eğitim fakülteleri

lisans programlarından engellilerle ilgili öğretmenlikler, sosyal bilgiler öğretmenliği ve din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenliği gibi bölümlerden çocuk edebiyatı dersi kaldırılmıştır. Bu ders okul öncesi öğretmenliğinde sadece 4. dönemde haftada 3 saate, sınıf öğretmenliğinde 4. dönemde 2 saate ve Türkçe öğretmenliğinde de 5. dönemde haftada 2 saate indirildi. Daha sonraki yıllarda “Çocuk Edebiyatı Metin Yazarlığı” ve “Çocuk Edebiyatı Eleştirisi” gibi seçmeli dersler açılarak bu açık kapatılmaya çalışılmıştır. Fen Edebiyat Fakültelerinin Türk dili ve edebiyatı bölümlerinde çocuk edebiyatı dersi seçmeli olarak yer alsa da yeterli öğretim elemanı bulunmadığı için derse ilgi azalmıştır (Gürel, 2014). Mübeccel Gönen (2014), Yükseköğretim kurumlarının bazı bölümlerinde çocuk edebiyatı dersinin okutulmasına rağmen derslerin içeriğinin yenilenmemekte olduğunu veya bu dersin alan uzmanı olmayan öğretim üyelerince verildiğini söylemiştir. Söz konusu edilen durum da Türkiye’de çocuk edebiyatı öğretiminin başarısını negatif şekilde etkilemektedir. Bu ders ile ilgili önemli bir sorun da dersin hangi yaş aralığına hitap ettiğinin belirli olmamasıdır. Ders kapsamında okutulan kitaplarda çocuk sınırlılığı değişken olup anlatılan konular ve konularla ilgili verilen örnekler tutarlı olmamaktadır. Örneğin Ömer Seyfettin’in veya Gülten Dayıoğlu’nun öykü ve romanları çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilmekte ilkökul veya lise çağındaki öğrencilere aynı düzeyde önerilmektedir. Aynı durum Tefik Fikret, Cahit Zarifoğlu veya Mustafa Ruhi Şirin’in şiirleri için de geçerlidir. Bu konuda aday öğretmenleri daha fazla bilinçlendirecek çocuk edebiyatı ders kitaplarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuk edebiyatı dersleri bugün Eğitim ve Sağlık Bilimleri Fakültelerinin bazı bölümlerinde zorunlu ders olarak okutulmaktadır. YÖK’ün güncellenen 2018 öğretmen yetiştirme programına göre dersin adı okul öncesi öğretmenliği bölümünde “erken çocukluk dönemi edebiyatı”, sınıf öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği bölümlerinde ise “çocuk edebiyatı” olarak geçmektedir. Derslerin içerikleri okul öncesi öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde birebir örtüşmektedir. Sınıf öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliğindeki ders içeriğine bakıldığında çocuk edebiyatı ile ilgili gelişimin, çocuk edebiyatının ve bu alandaki kitaplarla tanışmanın önemi vurgulanmıştır. Ayrıca kitaplarda olması gereken çeşitli özellikler de ders içeriğinde sunulmuştur. Bazı metin türlerinin çocuklar için önemi de öne çıkarılmıştır. Türkçe öğretmenliğinde çocuk edebiyatı tarihçesi, çocuk edebiyatındaki edebî ürünlerin taşınması gereken bazı özellikler programda kendine yer bulmuştur. Bazı çocuk edebiyatı ve metin türleri, bunların işlevleri ön plana çıkarılmıştır. Görsel medya kavramı ise diğer bölümlerden farklı olarak Türkçe öğretmenliği programında yer almıştır (URL 1, 2024).

Literatürde çocuk edebiyatı ile ilgili çok sayıda araştırma olmasına rağmen çocuk edebiyatı öğretimiyle ilgili sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır. Söz konusu durum bir eksiklik olarak görüldüğü için araştırmanın giriş bölümüne çocuk edebiyatı öğretimiyle ilgili bilgiler de eklenmek istenmiştir. Bu konuda Türk Dil Kurumunun Türk Dili dergisinin 7. Bölümü “Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Öğretimi” büyük önem taşımaktadır. Bölümün başlıca yazılarını Fahri Temizyürek’in (2014) “Çocuk Edebiyatı Öğretimi Üzerine”; Zeki Gürel’in “Çocuk Edebiyatı Öğretimi (2014)”, Cahit Kavcar ve Özgül İnce Samur’un (2014) “Çocuk Edebiyatı Öğretiminin Önemi” başlıklı yazıları oluşturmaktadır. Alanla ilgili Yağmur Özge Uğurelli’nin (2017) ve Özlem Kanat Soysal’ın (2018) doktora çalışması bulunmaktadır. Bunun yanında Bilge Bağcı Ayrancı’nın (2022) “Çocuk Edebiyatı Öğretimi” başlıklı kitap bölümü mevcuttur.

1.3. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Söz konusu araştırmada amaç, çocuk edebiyatıyla ilgili çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi kitaplarının bakış açısını da önemseyerek sınırlılığı belli olan bir tanımlama ortaya koymaktır. Bu sebeple uygun bir tanım ve yaş aralığı oluşturabilmek için öncelikle giriş bölümünde çocuk kavramının gelişimsel özelliklerine değinilmiş sonrasında çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi kitaplarındaki çocuk kavramının yaş aralıkları tespit edilmiştir. Araştırmanın diğer kısmını oluşturan çocuk edebiyatı bölümünde ise literatürden yararlanılarak tanımlamalar ve yaş aralıkları ortaya konmuştur. Araştırma kapsamında aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır.

1.4. Araştırma Problemleri

1. Çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi kitaplarında çocuk kavramıyla ilgili hangi yaş aralıkları kullanılmıştır?
2. Çocuk edebiyatı ders kitaplarında çocuk kavramı nasıl tanımlanmıştır?

3. Çocuk edebiyatı ders kitaplarında çocuk edebiyatı kavramı nasıl tanımlanmıştır?
4. Çocuk edebiyatı ders kitaplarında atıf yapılan başlıca kaynaklar nelerdir?
5. Çocuk edebiyatı ders kitaplarında çocuk kavramı tanımlanırken hangi yaş aralıkları kullanılmıştır?

1.5. Sınırlılıklar

Çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi kitaplarında çocuk kavramının yaş aralıkları bölümünde 10 çocuk gelişimi/gelişim psikolojisi kitabındaki yaş aralıkları incelenmiştir. Literatür taraması bölümünde yer alan gelişimsel anlamda çocuğun genel özellikleri ise araştırmanın hacmini fazla artırmamak için yalnızca okul çağı çocukluk dönemiyle sınırlı tutulmuştur.

Çocuk edebiyatı kitapları açısından çocuk kavramı bölümünde 10 çocuk edebiyatı kitabında çocuk ve çocuk edebiyatı kavramının ele alınış biçimleriyle birlikte bu kitaplarda yer alan çocuk kavramının alıntılındığı ana kaynaklar ve çocuk kavramının yaş aralıkları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Türü

Araştırmada, amaç kapsamında nitel araştırma uygulanmıştır. Nitel araştırmacılar, araştırmaları sırasında bir şeyin ne kadar iyi veya ne kadar fazla olduğuna cevap aramaktan ziyade derinlemesine bakış açısı elde etmeye çalışırlar (Büyüköztürk vd., 2020). Bu nedenle derinlemesine araştırmalar sözü edilen geniş bakış açısıyla sıklıkla yapılır. Nitel araştırmalar; doküman analizi, gözlem ve görüşme gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılan bir araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Toplumbilimlerin bazı alanlarında kullanılan doküman analizinde ilgili alandaki görsel ve yazılı dokümanların analizi için büyük çaplı bir kaynak araştırması yapılır (İslamoğlu, Alnıaçık, 2019). “Araştırmacı belgesel kaynak taramasıyla topladığı verileri, kendi amacı doğrultusunda seçerek kullanır” (Daşdemir, 2021, s. 101). Bu kapsamda 10 çocuk gelişimi/gelişim psikolojisi ve 10 çocuk edebiyatı kitabı doküman incelemesi modeliyle derinlemesine bir şekilde çocuk kavramını ele alış biçimi bakımından incelenmiştir.

2.2. Veri Kaynakları

Araştırma kapsamında belirlenen 10 çocuk gelişimi/gelişim psikolojisi ve 10 çocuk gelişimi kitabı çalışma materyalini oluşturmaktadır. Bu materyaller seçilirken çocuk gelişimi/gelişim psikolojisi ve çocuk edebiyatı alanında uzman olan 3 akademisyenden görüş alınmış ve görüşleri doğrultusunda en sık önerilen kitapların kesişim kümesi araştırmanın çalışma materyalleri olarak belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Verilerin doğru bir şekilde toplanabilmesi adına araştırma kapsamındaki dokümanlar uzmanların görüşleri alınarak belirlenmiş ve araştırmayla ilgili ortaya konan tespitler alan uzmanlarına sorularak ve bunlar karşılaştırılarak geçerlik ve güvenilirlik sağlanmıştır. Bu bağlamda inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik ölçütlerine dikkat edilmiştir (Arslan, 2022).

2.4. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında çalışma materyalindeki kitaplardan doğrudan alıntı yoluyla veri toplanmıştır. Bu veriler işlenerek bütünlük oluşturacak şekilde aktarılmıştır. Verilerin bütüncül gözükmesi için tablolardan yararlanılmış kitapların adları, atıf yaptığı kaynaklar ve kullandıkları yaş aralıkları tabloya yerleştirilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Çocuk Gelişimi ve Gelişim Psikolojisi Kitaplarında Çocuk Kavramının Yaş Aralıkları

Bu bölümde araştırmanın 1. alt problemine cevap aranarak çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi kitaplarında yer alan çocuk kavramına ilişkin yaş aralıkları tablolastırılıp verilmiştir.

Tablo 1. Çocuk Gelişimi ve Gelişim Psikolojisi Kitapları Yaş Aralıkları

Yazar	Kitabın Adı	Yaş Aralığı/Arahkları
Selçuk (1997)	Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme	18 ay – 12 yaş
Cole ve Morgan (2001)	Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi	2-11/13 yaş
Aydın (2006)	Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi	2-12 yaş
Bee ve Boyd (2009)	Çocuk Gelişim Psikolojisi	2-12 yaş
Kılıçaslan Çelikkol (2010)	Gelişim Psikolojisi	2-11 yaş
Yazgan İnanç, Kılıç Atıcı ve Bilgin (2019)	Gelişim Psikolojisi	3-11 yaş
Balkaya Çetin (2019)	Çocuk Psikolojisi	3-ergenliğe kadar
Tuzcuoğlu (2020)	Eğitim Psikolojisi: Gelişim ve Öğrenme	2-11/13 yaş
Ulaş (2020)	Gelişim Psikolojisi	3-11 yaş
Yavuzer (2022)	Çocuk Psikolojisi	2-11/13 yaş

Tablo 1 incelendiğinde; Selçuk (1997), erken çocukluk (18 ay-6 yaş) ve geç çocukluk (6-12 yaş) olmak üzere çocukluk dönemini ikiye ayırmıştır. Bu kavramlara göre 18 ay ile 12 yaş aralığı çocuk olarak kabul edilmiştir.

Cole ve Morgan (2001), ilk çocukluk dönemini 2'den 6 yaşına kadar, çocukluk dönemini ise kızlar için 6'dan 11, erkekler içinse 6'dan 13 yaşına kadar ele almıştır. Bu verilerden hareketle çocukluğun tümünü 2-11/13 yaş aralığında ortaya koymak mümkündür.

Aydın (2006), çocukluk dönemini ilk çocukluk dönemi (2-6 yaş) ve erinlik dönemi (6-12 yaş) şeklinde ayırmıştır. Daha sonrasında ise ergenlik döneminin başladığını söylemiştir. Bu yaş aralıkları birleştirildiği takdirde 2-12 yaş arasına “çocuk” denir.

Bee ve Boyd (2009), okul öncesi yıllarda görülen koşut gelişimlerin ve ilkököl yıllarında görülen koşut gelişimlerin kısa bir özetini gösterdiği tabloda yaş aralığını, 2-6 ve 6-12 olarak sınırlandırmıştır. Daha sonra ise ergenlik tablosu oluşturulmuştur. Bu sebepten dolayı kitapta çocukluk kavramının 2-12 yaş arasında ele alındığı tespit edilmiştir.

Kılıçaslan Çelikkol (2010), çocukluğu ilk çocukluk dönemi ve son çocukluk dönemi şeklinde ikiye ayırmıştır. İlk çocukluk dönemi iki yaş civarlarında başlar, 5-6 yaşına kadar sürer. Son çocukluk ise ilköğretim yıllarının birinci kademesini içeren, 6-11 yaş dilimini kapsayan dönemdir. Buna göre çocukluk kavramının yaş aralığı 2-11 arası belirlenmiştir.

Yazgan İnanç, Kılıç Atıcı ve Bilgin (2019), ilk çocukluk veya okul öncesi dönem (3-5 yaş) bununla birlikte orta çocukluk veya okul dönemi (6-11 yaş) olarak çocukluğu ikiye ayırmıştır. Buradan hareketle çocuk kavramının 3-11 yaş aralığında kabul edildiği görülmektedir.

Balkaya Çetin (2019), çocukluk dönemini, ilk çocukluk (3-5 yaş) ve ikinci çocukluk (6 yaş-ergenliğe giriş) olarak ikiye ayırmıştır. Bu tespitlere göre çocukluk kavramının 3 yaşında başlayıp herhangi bir sınır koyulmaksızın ergenliğe kadar sürdüğü açıkça görülmektedir.

Tuzcuoğlu (2020), çocukluk dönemini, ilk çocukluk dönemi (2-6 yaş) ve son çocukluk dönemi olarak ikiye ayırmıştır. Son çocukluk dönemi, ilköğretim birinci kademesini de içine alan kızlar için 6-11, erkekler için 6-13 yaşlarını kapsar. Çocuk kavramı ise bütünüyle 2-11/13 yaş aralığında ele alınmıştır.

Ulaş (2020), çocukluk dönemini ilk çocukluk ve ikinci çocukluk dönemi olarak ikiye ayırmaktadır. İlk çocukluk dönemi 3-6 ve ikinci çocukluk dönemi ise 7-11 yaş aralığındadır. İncelenen kaynağa göre çocukluk bütün olarak 3-11 yaş aralığında ortaya konmaktadır.

Yavuzer (2022), ilk çocukluk ve son çocukluk olmak üzere çocuk kavramını ikiye ayırmıştır. İlk çocukluk için yaş aralığı 2-6 arası olarak ortaya konurken son çocukluk kızlarda 6-11 ve erkeklerde 6-13 aralığındadır. Kitapta cinsiyet ayrımı yapılarak çocuk kavramının bütünüyle, kızlarda 2-11, erkeklerde ise 2-13 olarak ele alındığı görülmektedir.

3.2.Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Çocuk Kavramı

Çocuk edebiyatı kitaplarında çocuk kavramı bölümünde 10 çocuk edebiyatı kitabındaki çocuk

ve çocuk edebiyatı kavramının tanımlanış biçimleriyle birlikte söz konusu kitaplarda yer alan çocuk kavramının alıntılındığı ana kaynaklar ve çocuk kavramının yaş aralıkları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.3.Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Çocuk Kavramının Tanımı

Bu bölümde araştırmanın 2. alt problemine cevap aranarak aşağıdaki tanımlara yer verilmiştir:

Çakmak Güleç ve Geçgel (2005, s. 9), çocuk kavramını tanımlarken Türkçe sözlükteki tanımları kullanmışlardır. “Çocuk, bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” şeklinde ortaya konmuştur.

Kıbrıs (2006, s. 3), çocuk tanımı için Oğuzkan ve Alaylıoğlu'nun (1968) “Ansiklopedik Eğitim Terimleri Sözlüğü'ne” atıf yapmıştır. “Çocuk, olgunluğa erişinceye dek, her yaştaki erkek ve kızlar için yapılan bir nitelendirilmedir. Çocuk edebiyatı kapsamı içindeki çocuk ise bebeklik çağıının bitimiyle ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan kişidir. Bir başka deyişle çocuk; süt emme çağını bitirmiş yaklaşık 2-14 yaş arasındaki, erginlik çağına ulaşmamış insan yavrusudur.” Çocuk kavramı, belirli bir aralık belirtilip 2-14 yaş aralığında yer alan bebeklikle ergenlik arasındaki dönem olarak nitelendirilmiştir.

Oğuzkan (2010, s. 2), kitabında Alaylıoğlu ve Oğuzkan'ı (1976) kaynak göstererek çocuğun tanımını “iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek” ifadesiyle ortaya koymuştur. Oğuzkan'ın (1974)'ün “Eğitim Terimleri Sözlüğü'ne” de atıf yapıp “bebeklik çağı ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” tanımına da yer vermiştir. Oğuzkan, kendisi de bir tanım yaparak “İnsan ömrünün genellikle 2-14 yaşları arasında geçen gelişme dönemine çocukluk çağı adı verilir” demiştir. Sonuç olarak Oğuzkan, kitabında kendisinin de yazar olduğu başka kitaplara sıklıkla atıf yapmış ve çocuk kavramı için 2-14 yaş aralığını kullanmıştır.

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel (2016, s. 1), Yavuzer'e (1993) atıf yaparak çocuk kavramını “bireyin doğum döneminden başlayarak, ergenlik evresine kadar süregelen gelişim dönemi” ifadesiyle tanımlamıştır. Öncül (2000)'ün tanımını da “olgunluktan önceki bir yaşta bulunan her kız ve erkek” cümlesiyle ortaya koymuştur. Kitapta çocukluk dönemi kendi içinde bebeklik (0-2 yaş), okul öncesi çocukluk dönemi (2-6 yaş) ve okul çağı çocukluk dönemi (6-11/13 yaş) olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmadan hareketle çocukluk kavramı 0-13 yaş arası dönem olarak ele alınmıştır.

Arıcı (2016, s. 1), çocuk kavramının tanımı için “TDK Sözlük'e (1998) atıf yapmıştır. Çocuk, “küçük yaştaki oğlan veya kız; soy bakımından oğul veya kız evlat ve bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan anlamlarına gelmektedir.” Kendi tanımını da kullanıp “Çocuk kendine has birtakım gelişimsel özellikler gösteren, kendi ilgi alanı ve algılarına tepkiler veren bu süreçte merak, keşif ve öğrenmeye açık olan bir varlıktır.” demiştir. Arıcı (2016, s. 5), “çocukluk insan hayatının iki yaşından ergenlik çağı olan on dört yaşına kadar olan dönemi kapsar.” diyerek çocuğun yaş aralığını diğer kitaplarla paralel olacak şekilde ortaya koymuştur. Bu ifadelerden hareketle çocuk kavramının 2-14 yaş aralığında tanımlandığı görülmektedir.

Yalçın ve Aytaş, (2017, s. 13), “Genellikle bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubuna çocuk denildiği bilinmektedir. Ancak bu sınırlamanın her zaman ve her şartta geçerli olduğunu söylemek oldukça güçtür. Nitekim bazı bilim adamları, 0-14 yaş grubunu çocukluk dönemi olarak adlandırmaktadır. Bazı ülkelerde birey çok küçük yaşlarda çocukluktan çıkabilmektedir. Bu durum kültürlere, coğrafi faktörlere ve inançlara göre değişmektedir.” tanımına kitapta yer vermektedir. Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi çocuk kavramının daha çok beden ve zihin boyutunun öne çıkarıldığı görülmektedir. Ayrıca çocuk kavramının çeşitli durumlara göre değişebileceği de tanımdan anlaşılabilir bir diğer unsurdur. Kitapta yer alan başka bir ifadeye göre “Çocuk iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlanmaktadır.” Bu tanımlamalar için Yalçın ve Aytaş herhangi bir atıf yapmamıştır.

Çiçek (2017, s. 31-32), “Çocuk ya da gençlik için kesin bir saptama, belirleme yapmak olanaksızdır. Çünkü ülkeden ülkeye, hatta aynı ülkede bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir.” diyerek bu kavramın değişkenlik gösterdiğini dile getirmiştir. “Bizim ülkemizde, genel olarak çocuk ilköğretim okullarının ve ortaöğretim okullarının kapsamında olanlardır (6/7-14/15, 14/15-18 yaşları).”

Bunun dışında çocuklukla ilgili farklı yaş aralıklarını da ortaya koyup “Çocukluk, yasalarımıza göre 18 yaşında bittiği kabul edilirken, iş kanunu 16 yaşını, okullarımız ise 14/15 yaşını kabul ediyor.” tespitini yapmıştır. Çiçek’in kitabında bu tanımlamalarla ilgili herhangi bir atıfa rastlanmamıştır. Kendisi farklı açılardan çocuk kavramını tanımlayıp tanımladığı alana göre yaş aralıklarını ortaya koymuştur.

Şirin (2019, s. 21), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi tanımına yer vermiştir. “Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi 18 yaşına varana kadar bireyler çocuk kabul edilmiştir. Fakat bu tanım kültürel anlamda sorunlu olarak kabul edilebilir. Çünkü çocuk kavramı her kültürde farklı tanımlanmış, farklı yorumlanmış ve çocuğa farklı görevler atfedilmiştir. Şirin’e göre çocuk ve çocukluk modern kavramlardır. İki kavram dünyasının merkezinde değişim yer almış ve bu sebepten ötürü çocuk ve çocukluk değişim geçirmiştir. Şirin kitabında Foulquié (1994)’ye atıf yapıp “Çocukluk bir çağ değil, bir ruh hâlidir; onun ayırt edici özelliği tecrübesizlik değil, tabii bir tecrübe ihtiyacıdır.” (Şirin 2019, s. 25) tanımına yer vermiştir. “Foulquié’nin “Pedagoji Sözlüğü’nde” insan hayatının ergenlikten önce gelen dönemi genellikle üçe ayrılır. İlk çocukluk veya küçük çocukluk (2 yaşına kadar); ikinci çocukluk veya orta çocukluk (2-7 yaş arası); üçüncü çocukluk veya son çocukluk (7-11/12 yaş arası). Ardından ergenlik çağı başlar.” (Şirin 2019, s. 25). Şirin, bir tespitte bulunarak “Ergenlik çağına kadarki evre için çocuk edebiyatı, ergenlik çağından sonrası için ise ilk gençlik edebiyatı evresi ayrımı yapılmalıdır.” (Şirin, 2019, s. 25) demiştir. Bu tanımlamalardan hareketle kitapta çocuk kavramı farklı bakış açılarıyla 0-12 ve 0-18 yaş aralığında ele alınmıştır.

Akın (2019, s. 2), çocuk kavramını tanımlarken birçok kaynağa atıf yapmıştır. TDK’dan (2005) “küçük yaştaki oğlan veya kız; soy bakımından oğul veya evlat; bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız”, Şahin’den (2010), “doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insan”, Yavuzer’den (2012), “eksik bir yetişkin olarak değil fakat zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini tamamlamak isteyen, kelimenin tam anlamıyla bir kişi”, Alaylıoğlu ve Oğuzkan’dan (1976) “iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek” tanımlarını almıştır. Çocuk kavramıyla ilgili yaş aralığında Yalçın ve Aytas’a (2005) atıf yaparak insanoğlunun 0-16 yaş grubuna çocuk dendiği fakat bazı bilim insanlarının da 0-14 yaş aralığını çocuk kabul edildiği aktarılmıştır. Foulquié’den de alıntı yapılarak çocuğun 0-12 yaş aralığında olduğu belirtilmiştir. Buradan hareketle kitapta çocuk kavramıyla ilgili birçok tanıma yer verildiği ve bu tanımlardaki yaş aralıklarının da birbirlerinden farklı olduğu açıkça görülmektedir. Bu durum çocuk kavramı konusunda literatürde birlik olmadığı konusunu ortaya koymuştur.

Gezici (2020, s. 3), Yalçın ve Aytas’a (2017) atıf yaparak “Çocuk iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlanmaktadır.” açıklamasına yer vermiştir. Arıcı’dan (2016), “Çocuk, kendine has birtakım gelişimsel özellikler gösteren, kendi ilgi alanı ve algılarına göre tepkiler veren bu süreçte merak, keşif ve öğrenmeye açık olan bir varlıktır.” Gezici (2020, s. 3-4) tanımını aktarmıştır. Çocukla ilgili 2-14 yaş aralığını kullanılarak ergenliğe erişmemiş kimse olarak açıklanmıştır. Bu kitapta da çocuk kavramının yaş aralığı genel itibarıyla 2-14 yaş aralığında kabul edilmiştir.

3.4.Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Çocuk Edebiyatı Kavramının Tanımı

Bu bölümde araştırmanın 3. alt problemine cevap aranarak aşağıdaki tanımlara yer verilmiştir:

Çakmak Güleç ve Geçgel (2005, s. 9), “2-14 yaş arasındaki kimselerin ihtiyacını karşılayan bir edebiyat alanı” açıklamasıyla çocuk edebiyatını tanımlamıştır.

Kıbrıs (2006, s. 3), çocuk edebiyatı kavramı için ise Şirin’i (1994) kaynak göstererek “ilk çocukluktan (2-6), çocukluk dönemi sonuna değin olan döneme özgü duyarlılıkların yalın bir anlatım ve çocuksu bir eda içinde dile getirilmesiyle oluşan bir edebiyat türüdür” tanımına yer vermiştir.

Oğuzkan (2010, s. 3), “çocuk edebiyatı deyimiyle 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyacını karşılayan bir edebiyat alanının anlatılmak istendiği açıkça görülür. Gerçekten çocuk edebiyatı deyimi, çocukluk çağına bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar.” cümlesiyle çocuk edebiyatını tanımlamıştır.

Temizyürek, Şahbaz ve Gürel (2016, s. 18), çocuk edebiyatıyla ilgili tanıma kitabında “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen çocuksu bir edebiyattır” cümlesiyle yer vermiştir.

Arıcı (2016, s. 5), Çocuk edebiyatını tanımlarken dört kişiye atıf yapmıştır. Şirin (2000)’in, “Çocuk edebiyatı; çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile geliştirilen çocuksu bir edebiyattır.” Oğuzkan’ın (2001), “Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel addir.” Şimşek’in (2005), “Gelişme ve yetiştirme çağındaki çocukların dil düzeyine, duygu ve düşünce dünyasına anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyattır.” ve Uslu’nun (2007), “Bilmece, tekerleme ve masallarla sözlü olarak başlayan şiir, hikâye, roman ve diğer bazı edebi türlerle devam eden genellikle on beş yaş ve altı çocukların anlama ve kavrama seviyelerine uygun çalışmalar ve yayınları kapsayan edebiyattır.” tanımlarına yer vermiştir.

Yalçın ve Aytaş, (2017, s. 19), çocuk edebiyatı kavramını kitapta 0-16 yaş arası çocukların fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişimine yardımcı olacak bir eğitim süreci olarak nitelendirilmiştir. Tanımı ise “Çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.” cümlesiyle yapılmıştır.

Çiçek (2017, s. 33), çocuk edebiyatı için “16 yaşından küçükleri ilgilendiren bir çocuk edebiyatı olmalı ve özgünlüğünü sergilemeli.” açıklamasını yapmaktadır.

Şirin (2019, s. 25), çocuk edebiyatını tanımlarken ise Kaminski (2009)’ye atıf yaparak “Yalnızca çocuklar için yazılmış metin türlerinin genel adı” cümlesine yer vermiştir. Şirin, kendi kaynaklarındaki tanımlara da yer verip çocuk edebiyatının ne olduğunu açıklamıştır. “Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu-düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakış açısını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriğini yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” (Şirin 2019, s. 26). Bu tanımın kısa hâline de yer verip Şirin (2012)’e atıf yapmıştır. “Çocuk edebiyatı, sınırları uçsuz bucaksız çocuk ev çocukluk olan, çocuklara yönelik edebiyat değeri taşıyan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” Şirin (2019, s. 26). Şirin bu konuda tanımlamalar yaparken kendisinin eski kitaplarına bolca atıf yapmıştır.

Akın (2019, s. 6), çocuk edebiyatının açıklamasını yaparken Şirin’in (1987), “Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen çocuksu edebiyattır.” tanımı kullanılmıştır.

Gezici (2020, s. 4), çocuk edebiyatı kavramıyla ilgili ise kitapta birçok tanıma yer vermiştir. Sever’den (2019), “Çocuk edebiyatı erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” Şirin’den (2019), “Çocuk edebiyatı, edebiyatın içinde, çocuğu duyarlı bir birey ve iyi okur olmaya hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” Gezici (2020, s. 4). Yalçın ve Aytaş’tan (2017), “Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.” Gezici (2020, s. 5) Temizyürek Şahbaz ve Gürel’den (2016), “Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen çocuksu bir edebiyattır.” Gezici (2020, s. 5) tanımları kullanılmıştır.

3.5.Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Atıf Yapılan Kaynaklar ve Yaş Aralıkları

Bu bölümde araştırmanın 4 ve 5. alt problemlerine cevap aranmış, çocuk edebiyatı kitaplarında atıf yapılan başlıca kaynaklar ve yaş aralıkları tablolştırılıp verilmiştir.

Tablo 2. Çocuk Kitaplarında Atıf Yapılan Kaynaklar ve Yaş Aralıkları

Yazar	Atıf Yapılan Kaynaklar	Tanımda Kullanılan Yaş Aralığı/Aralıkları
Çakmak Güleç ve Geçgel (2005)	TDK Sözlük	2-14 yaş
Kıbrıs (2006)	Oğuzkan ve Alaylıoğlu (1968), Şirin (1994)	2-14 yaş
Oğuzkan (2010)	Alaylıoğlu ve Oğuzkan (1976), Oğuzkan (1974)	2-14 yaş
Temizyürek, Şahbaz ve Gürel (2016)	Yavuzer (1993), Öncül (2000)	0-13 yaş
Arıcı (2016)	TDK Sözlük (1998), Şirin (2000) Oğuzkan (2001), Şimşek (2005) Uslu (2007)	2-14 yaş, 0-15 yaş
Yalçın ve Aytaş, (2017)	-	0-14, 0-16 yaş
Çiçek (2017)	-	0-14, 0-16, 0-18 yaş
Şirin (2019)	Foulquié (1994), Kaminski (2009), Şirin (2012)	0-12, 0-18 yaş
Akın (2019)	TDK Sözlük (2005), Şahin (2010), Yavuzer (2012), Alaylıoğlu ve Oğuzkan (1976), Yalçın ve Aytaş (2005), Şirin (1987).	0-12, 0-14, 0-16 yaş
Gezici (2020)	Yalçın ve Aytaş (2017), Arıcı (2016), Sever (2019), Şirin (2019), Temizyürek Şahbaz ve Gürel (2016)	2-14 yaş

Tablo 2 incelendiğinde Çakmak Güleç ve Geçgel (2005)'in TDK Sözlük'e atıf yaptığı ve çocuk kavramı için 2-14 yaş aralığını kullandığı görülmektedir. Kıbrıs (2006); Oğuzkan ve Alaylıoğlu (1968), Şirin (1994)'e atıf yaparak yaş aralığında yine 2-14 yaş aralığını ortaya koymuştur. Oğuzkan (2010); Alaylıoğlu ve Oğuzkan (1976), Oğuzkan (1974)'ı kaynak göstererek kaynaklarda genel olarak tercih edilen 2-14 yaş aralığını kullanmıştır. Oğuzkan, kaynaklarında kendinin de yazar olduğu kaynakları tercih etmiştir. Temizyürek, Şahbaz ve Gürel (2016); Yavuzer (1993), Öncül (2000)'ü kaynak göstermiş ve yaş aralıklarının çocuk gelişimiyle daha uyumlu olmasını sağlamıştır. Çocuk kavramı için kullandığı yaş aralığı 0-13 yaş olmuştur. Arıcı (2016); TDK Sözlük (1998), Şirin (2000) Oğuzkan (2001), Şimşek (2005) Uslu (2007) kaynaklarını kullanarak çocuğun yaş aralığını 2-14 ve 0-15 yaş arasında belirlemiştir. Yalçın ve Aytaş, (2017) tanımları kendisi oluşturmuş ve yaş aralığını da 0-14, 0-16 yaş arasında belirlemiştir. Çiçek (2017) de alıntılanan bölümlerde bir atıf yapmayarak çocuğun değişkenlik göstermekle birlikte 0-14, 0-16, 0-18 gibi yaş aralıklarında tanımlanabileceğini dile getirmiştir. Şirin (2019); Foulquié (1994), Kaminski (2009), Şirin (2012)'i kaynak göstermiş ve 0-12, 0-18 yaş aralığından söz etmiştir. Akın (2019); TDK Sözlük (2005), Şahin (2010), Yavuzer (2012), Alaylıoğlu ve Oğuzkan (1976), Yalçın ve Aytaş (2005), Şirin (1987) kaynaklarını ortaya koyarak birçok tanımlamaya ulaşmış bunun sonucunda bu yaş aralığını tespit etmenin çok güç olduğunu söyleyerek 0-12, 0-14 ve 0-16 yaş aralıklarına ulaşmıştır. Gezici (2020); Yalçın ve Aytaş (2017), Arıcı (2016), Sever (2019), Şirin (2019), Temizyürek Şahbaz ve Gürel'e (2016) atıf yaparak aslında bu çalışmada da incelenen birçok kaynağı kaynakçasında bulundurmıştır. Yaş aralığı kısmında ise 2-14 yaş aralığını tespit etmiştir.

4.Tartışma ve Sonuç

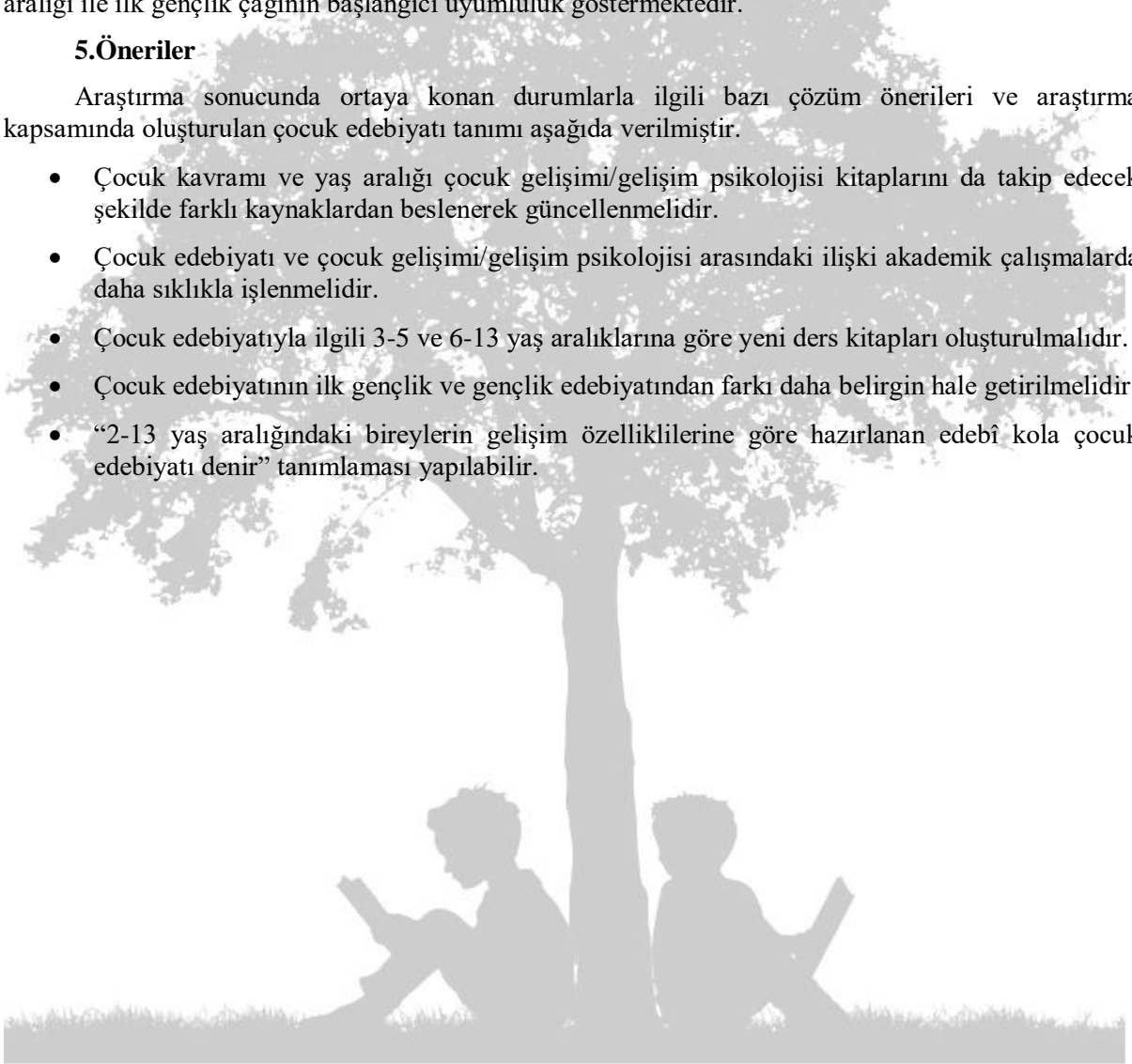
Dokümanların analizi sonucuna göre çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi kitaplarındaki çocuk kavramıyla çocuk edebiyatı kitaplarındaki çocuk kavramı uyumluluk göstermemektedir. Araştırma kapsamındaki kitapların bütününe bakıldığında araştırmacıların sınırlı sayıda kaynakları referans göstererek tekrara düştükleri görülmektedir. Çocuk edebiyatı kitaplarında, yazarlar kendi alanı dışındaki kaynaklara çok az atıf yaparak literatürün bir döngü içerisine girmesine sebep olmuşlardır. Kitaplardaki çocuk tanımlamalarında özellikle "Alaylıoğlu ve Oğuzkan (1976), Şirin (1987, 1994, 2000, 2012, 2019), Yalçın ve Aytaş (2005, 2017), Arıcı (2016), Yavuzer (1993, 2012), Temizyürek, Şahbaz ve Gürel'in (2016) ön plana çıktıkları görülmektedir. Disiplinler arası çalışmalarda ilgili bilim dallarının temel kaynaklarına atıf yapılması önem arz etmektedir. Çocuk edebiyatı ve çocuk gelişimi/gelişim psikolojisi arasında disiplinler arası bir ilişki olmasına rağmen araştırmacıların çocuk

gelişimi/gelişim psikolojisi veya bunlarla ilgili temel kaynaklara sınırlı sayıda atıf yapmaları bir diğer eksiklik olarak tespit edilmiştir. Yavuzer (2012) dışındaki araştırmacıların çocuk tanımlamalarında çocuk gelişimi/gelişim psikolojisi alanındaki kaynaklardan değil de çocuk edebiyatı alanında yazılmış kaynaklardan atıf yapmaları dikkat çekmektedir. Bu da çocuk edebiyatı kitaplarının kendi aralarında bir döngü oluşturup genellikle 2-14 yaş aralığı belirledikleri tespitine yol açmıştır. Söz konusu kavram, okul çocuğu alt başlığına indirgenecek olursa 6-14 olarak ifade etmek mümkündür. Belirtilen yaş aralığı ise günümüz eğitim sisteminde ilkökul ve ortaokulu kapsamaktadır. Fakat çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi kitaplarında bu yaş büyük ölçüde 14'ün altında sınırlanmaktadır. Gelişimsel anlamdaki çocuk kavramı, 2-11/13 yaş aralıklarında ele alınmıştır. Buradan da çocuk edebiyatı kitabı yazarlarının kendi alanları dışında çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi kitaplarına daha çok atıf yapmaları gerektiği sonucuna da ulaşılmıştır. Demek ki çocuk edebiyatı kitaplarındaki çocuk kavramı ilkökul ve ortaokulun tamamını kapsarken çocuk gelişimi ve gelişim psikolojisi anlamındaki çocuk kavramı ortaokul döneminin son bir ya da birkaç yılını dışarıda bırakmaktadır. Bu evreden sonra da artık ilk gençlik dönemine girilmektedir. İlk gençlik dönemi, yaş aralığı hakkında farklı görüşler ortaya kosa da bazı araştırmacılara göre 13 yaşın başlangıcı ve 17 yaşın sonu arasında kalan çağ olarak ifade edilebilir (Gazioğlu, 2015; Can, 2023; Güneş ve Doğan, 2023). Söz konusu açıdan bakıldığında bu araştırmanın ortaya koyduğu “çocuk” kavramının yaş aralığı ile ilk gençlik çağının başlangıcı uyumluluk göstermektedir.

5.Öneriler

Araştırma sonucunda ortaya konan durumlarla ilgili bazı çözüm önerileri ve araştırma kapsamında oluşturulan çocuk edebiyatı tanımı aşağıda verilmiştir.

- Çocuk kavramı ve yaş aralığı çocuk gelişimi/gelişim psikolojisi kitaplarını da takip edecek şekilde farklı kaynaklardan beslenerek güncellenmelidir.
- Çocuk edebiyatı ve çocuk gelişimi/gelişim psikolojisi arasındaki ilişki akademik çalışmalarda daha sıklıkla işlenmelidir.
- Çocuk edebiyatıyla ilgili 3-5 ve 6-13 yaş aralıklarına göre yeni ders kitapları oluşturulmalıdır.
- Çocuk edebiyatının ilk gençlik ve gençlik edebiyatından farkı daha belirgin hale getirilmelidir.
- “2-13 yaş aralığındaki bireylerin gelişim özelliklerine göre hazırlanan edebî kola çocuk edebiyatı denir” tanımlaması yapılabilir.

Kaynakça

- Akın, E. (2019). Kavramlarla çocuklar için edebiyat eğitimi. E. Akın (Editör), *Çocuklar için edebiyat eğitimi* içinde (s. 1-14). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, F. (1976). *Ansiklopedik eğitim sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Aral, N. ve Doğan Keskin, A. (2018). Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. N. Aral (Editör), *Çocuk gelişimi* içinde (s. 96-127). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Arıcı, A. F. (2016). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 51: Özel Sayı 1*, 395-407.
- Ateş, B. (2020). Bilişsel gelişim. İ. Seçer (Editör), *Gelişim psikolojisi* içinde (s. 67-91). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Aydın, A. (2006). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Tekaç Yayınları.
- Bağcı Ayrancı, B. (2022). Çocuk edebiyatı öğretimi. F. Bulut ve Ş. Şimşek (Editörler), *Çocuk edebiyatı içinde* (s. 139-168). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Balkaya Çetin, A. (2019). Çocuk psikolojisinin temel kavramları, tarihçesi ve yöntemleri. N. Ş. Özbacı (Editör), *Çocuk psikolojisi içinde* (s. 1-29). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bee, H. ve Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi* (1. Basım), (Çev. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. (29. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, B. (2023). *Genç Kız Edebiyatının İlk Gençlik Döneminde Eleştirel Düşünme Becerisine Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cole, L. ve Morgan, J. J. B. (2001). *Çocukluk ve gençlik psikolojisi* (Çev. B. H. Vassaf). İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Çakmak Güleç, H. ve Geçgel, H. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çiçek, T. (2017). *Çocuk edebiyatı denince*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Daşdemir, İ. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demircan, C. (2007). Köy enstitüleri eğitim öğretim programlarında çocuk edebiyatı. *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*, 17-26.
- Foulquié, P. (1994). *Pedagoji sözlüğü* (Çev. C. Karakaya). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Gazioğlu, G. (2015). *İlk gençlik edebiyatı*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Gezici, N. (2020). Çocuk edebiyatının tanımı, amacı, işlevi ve tarihçesi. Ş. Ceylan (Editör), *Çocuk edebiyatı içinde* (s. 3-5). Ankara: Eğiten Matbaacılık.
- Gönen, M. (2014). Alanın bileşenleri bağlamında çocuk edebiyatı öğretiminin amacı ve işlevi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, CVII (756)*, 277-278.
- Gövsa, İ. A. (1925). Bedîi terbiye, *Resimli Gazete*, İstanbul: Tanin Matbaası.
- Güneş, H. ve Doğan, B. (2023). Gülten Dayıoğlu'nun Yanardağın Yankısı Adlı Eserinin İlk Gençlik Yazını Bağlamında İncelenmesi. *International Journal of Language Academy, 11(3)*, 126-141.
- Gürel, Z. (2014). Türkiye'de çocuk edebiyatı öğretimi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, CVII (756)*, 281-285.
- Güven, N. ve Bal, S. (2000). *Dil gelişimi ve eğitim 0-6 yaş dönemindeki çocuklar için destekleyici etkinlikler*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- İslamoğlu, H. ve Alnaçık, Ü. (2019). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kaminski, W. (2009). *Çocuk ve gençlik edebiyatına giriş*, (Çev. Y. Baş). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, No 79.

- Kanat Soysal, Ö. (2019). Çocuk edebiyatı öğretimi: okul öncesinden yükseköğretime. *Türkçe eğitimi ve çocuk edebiyatı kurultayı* (s. 468-474). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kanat Soysal, Ö. (2019). *Eğitim fakültelerindeki çocuk edebiyatı öğretiminin değerlendirilmesi (bir ders tasarımı örneği)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları.
- Kılıçarslan Çelikkol, A. (2010). Gelişimle ilgili temel kavramlar. H. Ergin ve A. Yıldız (Editörler), *Gelişim psikolojisi* içinde (s. 31-58). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılınç, F. E. (2020). Çocuk edebiyatının çocukların gelişimlerine katkısı. Ş. Ceylan (Editör). *Çocuk edebiyatı* içinde (s. 57-82). Ankara: Eğiten Matbaacılık.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, A. F. (2022). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, A. F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü (Türk Dil Kurumu Yayınları: 393)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Oğuzkan, A. T. ve Alaylıoğlu, R. (1968). *Ansiklopedik eğitim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Arif Bolat Kitabevi.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oktay, M. (2017). “Bedî terbiye” adlı eseri bağlamında İbrahim Alâettin Gövsa'nın estetik eğitimi üzerine görüş. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(7), 575-594.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Özdemir, M. (2014). Türkiye’de çocuk edebiyatı kültürü açısından eğitim fakültelerinde okutulan "çocuk edebiyatı" dersleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (9), 110-119.
- Samur, Ö. İ. ve Kavcar, C. (2014). Çocuk edebiyatı öğretiminin önemi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, CVII (756)*, 289-290.
- Selçuk, Z. (1997). *Eğitim psikolojisi (gelişim-öğrenme)*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Sever, S. (2006). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır?. *II. ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu* (s. 41-57). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Shapiro L. E. (2000). *Anne ve babalar için duygusal zekâ rehberi* (Çev. Ü. Kartal); İstanbul: Varlık Yayınları.
- Şahin, A. (2010). “Çocuk ve çocukluk” eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı. Ö. Yılar ve L. Turan (Editörler), Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Gümüşhane: Suna Yayınları.
- Şirin, M. R. (1987). 1986’da çocuk edebiyatı. *Çocuk edebiyatı yillığı* (1. Baskı) içinde (s. 302). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Şirin, M. R. (1994). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2012). *Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı ders notları*. Marmara Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü (2008-2012).
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış: çocuk edebiyatı nedir ne değildir?*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- TDK (1998). *Türkçe sözlük*. İstanbul: TDK Yayınları.
- TDK (2005). *Türkçe sözlük*. İstanbul: TDK Yayınları.
- Temizyürek, F. (2014). Çocuk edebiyatı öğretimi üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, CVII (756)*, 301-303.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Tuzcuoğlu, S. (2020). Gelişimin Doğası. B. Aydın (Editör), Eğitim psikolojisi: gelişim ve öğrenme içinde (s. 29-66). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Uğurelli, Y. Ö. (2017). *Üniversitelerde çocuk edebiyatı öğretiminin öğretim elemanı, ders kitabı ve öğrenci başarı düzeyine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulaş, S. (2020). Fiziksel ve psikomotor gelişim. İ. Seçer (Editör), *Gelişim psikolojisi* içinde (s. 46-66). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- URL 1 (2024). Yeni öğretmen yetiştirme lisans programları. <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari>, Erişim tarihi: 05.02.2024.
- Uslu, M. (2007). *Türk dil ve edebiyatı sözlüğü*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2017). Çocuk edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A., ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2012). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2022). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan İnanç, B., Kılıç Atıcı, M. ve Bilgin, M. (2019). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

STRUCTURED ABSTRACT

The Concept of Child in Children's Literature Textbooks

Introduction

Children's literature products have important contributions to the development of children. The child's gaining aesthetic pleasure, being aware of the beauty of language and the breadth of his/her imagination are related to his/her connection with literature (Bağcı Ayrancı, 2022). Children's literature includes oral and written products written for children. These products develop children in literary, social and psychological terms. For this reason, the fields of children's literature, child development and developmental psychology should support each other. It is desirable for children's literature writers to follow developmental specialists' literature. As long as these fields feed each other, more effective and efficient products will be produced.

In this period, also known as middle childhood, late childhood or last childhood, there are significant developments in the child's literacy, numerical processing skills, comprehension of the world and logical thinking. In addition to the harmonious relationship with parents, school success is also important during this period. While psychosocial and moral development progresses rapidly, family relationships continue to be effective in the process of emotional and social adaptation (Yazgan İnanç, Kılıç Atıcı, & Bilgin, 2019). A negative and unbalanced development is striking at the beginning of the school period. In particular, the developmental characteristics that hit the age of 6 are replaced by a more regular and balanced phase starting at 7. At this age, the child has taken important steps in terms of language development and motor development and has become an individual who can walk fast, play soccer, shoot arrows and use both hands independently (Yavuzer, 2022).

The main purpose of the children's literature course is "to teach the candidates who will be the teachers of the future, first of all, what children's books mean and their place in the life of the individual, and then to teach the physical and content characteristics of a good children's book in all details" (Temizyürek, 2015, p. 301). Students who take the course know the basic features of children's literature as an outcome; in this context, they have the ability to raise individuals who have internalized the acquisition of reading culture starting from the preschool period (Samur & Kavcar, 2015).

Method

This research aims to put forward a definition with certain limitations by considering the perspective of child development and developmental psychology books on children's literature. In the study, qualitative research was applied within the scope of the purpose. Qualitative researchers try to obtain an in-depth perspective during their research rather than seeking answers to how good or how much something is (Büyüköztürk et al., 2020). For this reason, in-depth research is often conducted with the aforementioned broad perspective. Qualitative research is a type of research that uses qualitative data collection methods such as document analysis, observation and interview (Yıldırım & Şimşek, 2018). Document analysis was used in this research. The study material comprises ten child development/developmental psychology and 10 child development books. Data were collected through direct quotations from the books in the study material. These data were processed and transferred in a way that creates integrity. In order to make the data appear holistic, tables and the names of the books, the sources they cited and the age ranges they used were placed in the table.

Results and Discussion

According to the results of the analysis of the documents, the concept of child in child development and developmental psychology books and the concept of child in children's literature books are incompatible. Looking at all the books within the scope of the research, it is seen that the researchers fall into repetition by referring to a limited number of sources. In interdisciplinary studies, it is important to refer to the basic sources of the related disciplines. Although there is an interdisciplinary relationship between children's literature and child development/developmental psychology, researchers' limited number of references to basic sources related to child development/developmental psychology or related disciplines was identified as another deficiency. Children's literature books generally use the age range of 2-14 for the concept of a child. This age range in today's education system includes primary and secondary school. However, this age is largely limited to below 14 in child development and developmental psychology books. The concept of the child in the developmental sense is addressed in the 2-11/13 age range. The concept of the child and the age range should be updated by feeding from different sources to follow child development/developmental psychology books. "The literary branch prepared according to the developmental characteristics of individuals between the ages of 2-13 is called children's literature" can be defined.

